

"Te kuljette eksyksissä, koska ette tunne pyhiä kirjoituksia ettekä Jumalan voimaa." (Matt.22:29)

Juha Lehtonen

TAIVASTEN VALTAKUNTA – JEESUKSEN VERTAUKSIA SELITYKSINEEN

Jeesuksen vertaukset löytyvät pääosin Matteuksen, Markuksen ja Luukkaan evankeliumeista. Näissä ns. synoptisissa evankeliumeissa Jeesuksen opetuksista on noin kolmasosa vertauksin.

VERTAUSTEN YMMÄRTÄMINEN

Vertaukset toimivat itsenäisinä tarinoina ja monet niistä ovat sellaisenaan – ilman sen kummempaa selitystä – hyviä ja opettavaisia. Kuinka ihanan tunteen herättääkään kuulijassa, kun paimen löytää kadonneen lampaan. Joskus näyttää siltä, että liika selittäminen ja tutkiminen pilaavat alkuperäisen vertauksen.

Toisaalta lukemillamme vertauksilla ja tämän päivän ihmisillä on edessään kuilu. Tämän kuilun muodostavat ne kulttuurilliset seikat, joiden keskellä vertaukset kerrottiin. Vertaukset ovat täynnä Jeesuksen aikakauden elämälle tyypillisiä ammatteja tapahtumia. Jeesus hyödynsi vertauksissaan sitä, että useimmat kuulijat tunsivat vanhan testamentin kirjoituksia.

Myös käännöskieli muodostaa oman haasteensa. Jeesus puhui vertaukset arameaksi, mutta ne ovat saaneet kirjallisen muodon kreikaksi. Ja kreikan kielestä on vielä jonkin verran matkaa suomen kieleen.

Kaikista näistä haasteista huolimatta meidän on todettava, että Jumalan sana on kaikkia kansoja ja kaikkia aikoja varten. Tämä tarkoittaa sitä, ettei ihmisen ole välttämätöntä tietää taustoja tai historiallisia faktoja, jotta Pyhä henki voisi avata vertausten sisällön.

VERTAUKSEN MÄÄRITELMÄ

Vertauksella tarkoitetaan yleensä lyhyempää tai pidempää kahden tason kertomusta: toisaalta vertaus kertoo kertomuksen tavallisesta elämästä haettujen aineiden avulla, toisaalta vertaus kertoo käytetyn kertomuksen avulla jotain Jumalasta.

Määritelmästä riippuen Jeesuksen vertauksia löytyy evankeliumeista 40-60 kpl. Esimerkkinä Jeesuksen terveiset Herodekselle *"Menkää ja sanokaa sille ketulle..."*, kun fariseukset sanovat: *"lähde pois, Herodes haluaa tappaa sinut"*. Joidenkin tutkijoiden mukaan tämä on vertaus ja toisten mielestä vain kielikuva. Tästä johtuu tuo epämääräinen vertausten lukumäärä.

Vertauksia voidaan myös ryhmittää sisällön mukaan:

- Valtakuntavertauksilla Jeesus kertoo jotain oleellista Jumalan valtakunnasta. Ne voidaan tunnistaa johdannosta: ”Jumalan/taivasten valtakunta on kuin...” Taivasten ja Jumalan valtakunta – käsitteitä voidaan ajatella olevan synonyymeja. Hurskaat juutalaiset nimittäin välttivät Jumala-sanankäyttöä.
- Opetuslapsille esitetyt vertaukset kertovat usein millaista elämän Jeesuksen seuraajana tulisi olla.
- Kiistavertaukset suuntautuvat Jeesuksen vastustajille, selittäen ja puolustaen Jeesuksen toimintaa.

VERTAUKSIEN RAKENTEESTA

Vertaukset ovat pääasiassa:

- niukkoja kertomuksia, joissa on sanotaan vain tarvittavat asiat
- tarinoita, joissa kietoutuu arkitodellisuus ja yllättävät käänteet
- riippuvaisia asiayhteydestään, jonka tulee ohjata vertauksen tulkintaa
- tarinoita, joilla on selkeä painopiste, joka ratkaisee niiden sanoman. Ne ovat usein ns. takapainoisia, eli tärkein sanoma tulee esille vasta lopussa.

VERTAUKSET JULISTIVAT JUMALAN VALTAKUNTAA

Voidaan ajatella, että kaikki vertaukset ovat julistusta Jumalan valtakunnasta. Siis siitäkin huolimatta, ettei niitä esitellä vertauksena Jumalan valtakunnasta. Tämä ajatus muodostuu siitä faktasta, että Jumalan valtakunnan julistaminen on yksi Jeesuksen keskeisimmistä tehtävistä. Jokainen vertaus avaa uutta näkökulmaa Jumalan valtakunnasta.

Jumalan valtakunta ei käsitteenä ollut kuulijoille tuttu vanhasta testamentista. Toisaalta Jumala kyllä esitellään kuninkaana monessa kohtaa vanhaa testamenttia. Odotus uuden Daavid-kuninkaan valtakauden palaamisesta eli kansassa vahvana.

Jer. 33:14 Katso, päivät tulevat, sanoo Herra, jolloin minä täytän sen hyvän lupauksen, jonka minä olen lausunut Israelin heimosta ja Juudan heimosta. 15 Niinä päivinä ja siihen aikaan minä kasvatan Daavidille vanhurskauden vesan, ja hän on tekevä oikeuden ja vanhurskauden maassa. 16 Niinä päivinä Juuda pelastetaan, ja Jerusalemi asuu turvassa, ja tämä on se nimi, jolla sitä kutsutaan: 'Herra, meidän vanhurskautemme.' 17 Sillä näin sanoo Herra: Aina on mies Daavidin suvusta istuva Israelin heimon valtaistuimella. 18 Ja aina on mies leeviläisten pappien suvusta oleva minun edessäni uhraamassa polttouhria ja sytyttämässä ruokauhria ja toimittamassa teurasuhria joka päivä."

JUMALAN TOISENLAINEN KUNINGASKUNTA

Suomenkielinen raamattu ei tee oikeutta alkuperäiselle tekstille. Muun muassa englannin- ja espanjankieliset raamatut ovat kääntäneet tekstin ”oikeammin”, kun he käyttävät sanaa kuningaskunta.

Juutalaiset uskoivat kirjoitusten perusteella, että Jumala on kuningas. He uskoivat, että aikojen lopussa Jumala hävittäisi kaikki sortajat ja asettaisi kuningaskuntansa ennalleen. Jeesus puhui järjestelmällisesti uudesta

valtakunnasta vertausten muodossa. Vertauksilla Jeesus pystyi pehmittämään maaperää. Vertausten avulla Hän avasi tulevan Jumalan valtakunnan todellisuutta, joka tulisi olemaan ristiriidassa kansan odotusten kanssa.

TÄRKEÄT KYSYMYKSET VERTAUKSIA LUKIESSA

Tutun vertauksen kohdalla on hyvä aloittaa puhtaalta pöydältä. Unohda kuulemasi selitykset ja kuuntele Jeesusta kuin ensimmäistä kertaa. Tee tyhmiä kysymyksiä, sillä lapsenmielisille avataan. Kirjallisuustutkijat kysyvät miltä tahansa tekstiltä seuraavaa:

1. Kuka?

Kuka kertomuksen kertoo? Jeesus on ensimmäinen vastaus, mutta mitä merkitsee, että esimerkiksi Luukas kertoo kertomuksen uudestaan omille lukijoilleen?

2. Kenelle?

Keitä varten kertomus on tarkoitettu? Keihin sillä pyritään vaikuttamaan? Tämä selviää usein vertauksen alusta. Alkuperäisinä kuulijoina olivat tietyt ihmiset. Evankelistalla on eri yleisö.

3. Mitä?

Kertomus tulisi lukea tarkkaan. Usein luulemme muistavamme, mitä tutussa Raamatun kertomuksessa sanotaan. Kun sen lukee huolellisesti läpi, voi yllättyä.

4. Tilanne?

Vertausta ennen kuvataan usein, missä yhteydessä Jeesus puhui. Tilanne on hyvä kuvitella mielessään.

5. Tarkoitus?

Jeesus ei puhunut sattumalta. Hän halusi saada aikaan jotakin alkuperäisissä kuulijoissaan, siinä tilanteessa jossa oltiin. Miten vertaus täyttää tämän tehtävän? Kysy, mitä Jeesus oikein tekee: puolustautuu, jakaa tietoa, lohduttaa? Entä evankelista kertoessaan vertausta eteenpäin?

JEESUKSEN VERTAUKSIA MATTEUKSEN EVANKELIUMISSA

Lähtökohtanamme on Matteuksen evankeliumi ja sieltä löytyviä Jeesuksen vertauksia. Vertauksia käsitellään alkuperäisen kuulijan näkökulmasta. Tällöin vertauksia tulkitaan lähinnä Jeesuksen aikaisempien opetusten perusteella. Lisäksi otetaan huomioon sen ajan olosuhteet ja tapakulttuuri, sikäli kun siitä on vahvistettua tietoa. Koko ajan on myös muistettava, että kuulijat tunsivat vanhan testamentin kirjoituksia.

VERTAUKSET JA NIIDEN YDINSANOMA

Kaksi rakentajaa

Jeesuksen sanojen mukaan eläminen on avain pelastukseen. Jeesus on kallio, jolle viisas rakentaja rakensi.

Matt. 11:24. Sen tähden on jokainen, joka kuulee nämä minun sanani ja tekee niiden mukaan, verrattava ymmärtäväiseen mieheen, joka huoneensa kalliolle rakensi. 25. Ja rank-

kasade lankesi, ja virrat tulvivat, ja tuulet puhalsivat ja syöksyivät sitä huonetta vastaan, mutta se ei sortunut, sillä se oli kalliolle perustettu. 26. Ja jokainen, joka kuulee nämä minun sanani eikä tee niiden mukaan, on verrattava tyhmään mieheen, joka huoneensa hiekalle rakensi. 27. Ja rankkasade lankesi, ja virrat tulvivat, ja tuulet puhalsivat ja syöksähtivät sitä huonetta vastaan, ja se sortui, ja sen sortuminen oli suuri."

Vehnä ja rikkavilja

Tässä maailmassa eläminen Jeesukseen uskovana. Lopullinen tuomio erottelee vehnän ja rikkaviljan.

Matt. 13:24. Toisen vertauksen hän puhui heille sanoen: "Taivasten valtakunta on verrattava mieheen, joka kylvi hyvän siemenen peltoonsa. 25. Mutta ihmisten nukkuessa hänen vihamiehensä tuli ja kylvi lustetta nisun sekaan ja meni pois. 26. Ja kun laiho kasvoi ja teki hedelmää, silloin lustekin tuli näkyviin. 27. Niin perheenisännän palvelijat tulivat ja sanoivat hänelle: 'Herra, etkö kylvänyt peltoosi hyvää siementä? Mistä siihen sitten on tullut lustetta?' 28. Hän sanoi heille: 'Sen on vihamies tehnyt'. Niin palvelijat sanoivat hänelle: 'Tahdotko, että menemme ja kokoamme sen?' 29. Mutta hän sanoi: 'En, ettette lustetta kootessanne nyhtäisi sen mukana nisuakin. 30. Antakaa molempain kasvaa yhdessä elonleikkuuseen asti; ja elon aikana minä sanon leikkuumiehille: Kootkaa ensin luste ja sitokaa se kimppuihin poltettavaksi, mutta nisu korjatkaa minun aittaani.'" ...36. Ja hänen opetuslapsensa tulivat hänen tykönsä ja sanoivat: "Selitä meille vertaus pellon lusteesta". 37. Niin hän vastasi ja sanoi: "Hyvän siemenen kylväjä on Ihmisen Poika. 38. Pelto on maailma; hyvä siemen ovat valtakunnan lapset, mutta lusteet ovat pahan lapset. 39. Vihamies, joka ne kylvi, on perkele; elon aika on maailman loppu, ja leikkuumiehet ovat enkelit. 40. Niinkuin lusteet kootaan ja tulesa poltetaan, niin on tapahtuva maailman lopussa. 41. Ihmisen Poika lähettää enkelinsä, ja he kokoavat hänen valtakunnastaan kaikki, jotka ovat pahennukseksi ja jotka tekevät laittomuutta, 42. ja heittävät heidät tuliseen pätsiin; siellä on oleva itku ja hammasten kiristys. 43. Silloin vanhurskaat loistavat Isänsä valtakunnassa niinkuin aurinko. Jolla on korvat, se kuulkoon."

Aarre ja helmi

Taivasten valtakunnasta voi iloiten maksaa kaiken minkä omistaa.

Matt. 13:44. Taivasten valtakunta on peltoon kätketyn aarteen kaltainen, jonka mies löysi ja kätki; ja siitä iloissaan hän meni ja myi kaikki, mitä hänellä oli, ja osti sen pellon. 45. Vielä taivasten valtakunta on kuin kauppias, joka etsi kalliita helmiä, 46. ja löydettyään yhden kallisarvoisen helmen hän meni ja myi kaikki, mitä hänellä oli, ja osti sen."

Nuotta

Viimeisellä tuomiolla selviää, ketkä pääsevät sisälle Jumalan valtakuntaan.

Matt. 13:47. Vielä taivasten valtakunta on nuotan kaltainen, joka heitettiin mereen ja kokosi kaikkinaisia kaloja. 48. Ja kun se tuli täyteen, vetivät he sen rannalle, istuutuivat ja kokosivat hyvät astioihin, mutta kelvottomat he viskasivat pois. 49. Näin on käyvä maailman lopussa; enkelit lähtevät ja erottavat pahat vanhurskaista 50. ja heittävät heidät tuliseen pätsiin; siellä on oleva itku ja hammasten kiristys."

Eksynyt lammas

Jumalan valtakunnassa vähäisimmät ovat tärkeimpiä.

Matt. 18:12. Mitä arvelette? Jos jollakin ihmisellä on sata lammasta ja yksi niistä eksyy, eikö hän jätä niitä yhdeksääkymmeneen yhdeksää vuorille ja mene etsimään eksynyttä? **13.** Ja jos hän sen löytää, totisesti minä sanon teille: hän iloitsee enemmän siitä kuin niistä yhdeksästäkymmenestä yhdeksästä, jotka eivät olleet eksyneet. **14.** Niin ei myöskään teidän taivaallisen Isän tahto ole, että yksikään näistä pienistä joutuisi kadotukseen.

Armoton palvelija

Anteeksianto on yksi Jeesukseen uskovan tärkeimmistä etuoikeuksista... ja haasteista.

Matt. 18:23. Sentähden taivasten valtakunta on verrattava kuninkaaseen, joka vaati palvelijoitansa tiliä. **24.** Ja kun hän rupesi tilintekoon, tuotiin hänen eteensä eräs, joka oli hänelle velkaa kymmenentuhatta leiviskää. **25.** Mutta kun tällä ei ollut, millä maksaa, niin hänen herransa määräsi myytäväksi hänet ja hänen vaimonsa ja lapsensa ja kaikki, mitä hänellä oli, ja velan maksettavaksi. **26.** Silloin palvelija lankesi maahan ja rukoili häntä sanoen: 'Ole pitkämielinen minua kohtaan, niin minä maksan sinulle kaikki'. **27.** Niin herran kävi sääliksi sitä palvelijaa, ja hän päästi hänet ja antoi hänelle velan anteeksi. **28.** Mutta mentyään ulos se palvelija tapasi erään kanssapalvelijoistaan, joka oli hänelle velkaa sata denaria; ja hän tarttui häneen, kuristi häntä kurkusta ja sanoi: 'Maksa, minkä olet velkaa'. **29.** Niin hänen kanssapalvelijansa lankesi maahan ja pyysi häntä sanoen: 'Ole pitkämielinen minua kohtaan, niin minä maksan sinulle'. **30.** Mutta hän ei tahtonut, vaan meni ja heitti hänet vankeuteen, kunnes hän maksaisi velkansa. **31.** Kun nyt hänen kanssapalvelijansa näkivät, mitä tapahtui, tulivat he kovin murheellisiksi ja menivät ja ilmoittivat herrallensa kaiken, mitä oli tapahtunut. **32.** Silloin hänen herransa kutsui hänet eteensä ja sanoi hänelle: 'Sinä paha palvelija! Minä annoin sinulle anteeksi kaiken sen velan, koska sitä minulta pyysit; **33.** eikö sinunkin olisi pitänyt armahtaa kanssapalvelijaasi, niinkuin minäkin sinua armahdin?' **34.** Ja hänen herransa vihastui ja antoi hänet vanginvartijan käsiin, kunnes hän maksaisi kaiken, minkä oli hänelle velkaa. **35.** Näin myös minun taivaallinen Isäni tekee teille, ellette anna kukin veljellenne sydämestänne anteeksi."

Palvelijoille uskotut talentit

Kullekin annetaan vastuuta kykyjen mukaan ja uskolliset palvelijat palkitaan.

Matt. 25: 14. Sillä tapahtuu, niinkuin tapahtui, kun mies matkusti muille maille: hän kutsui palvelijansa ja uskoi heille omaisuutensa; **15.** yhdelle hän antoi viisi leiviskää, toiselle kaksi ja kolmannelle yhden, kullekin hänen kykynsä mukaan, ja lähti muille maille. **16.** Se, joka oli saanut viisi leiviskää, meni kohta ja asioitsi niillä ja voitti toiset viisi leiviskää. **17.** Samoin kaksi leiviskää saanut voitti toiset kaksi. **18.** Mutta yhden leiviskän saanut meni pois ja kaivoi kuopan maahan ja kätki siihen herransa rahan. **19.** Pitkän ajan kuluttua näiden palvelijain herra palasi ja ryhtyi tilintekoon heidän kanssansa. **20.** Silloin tuli se, joka oli saanut viisi leiviskää, ja toi toiset viisi leiviskää ja sanoi: 'Herra, viisi lei-

viskää sinä minulle uskoit, katso, toiset viisi leiviskää minä olen voittanut'. 21. Hänen herransa sanoi hänelle: 'Hyvä on, sinä hyvä ja uskollinen palvelija. Vähässä sinä olet ollut uskollinen, minä panen sinut paljon haltijaksi. Mene herrasi iloon.' 22. *Myös se, joka oli saanut kaksi leiviskää, tuli ja sanoi: 'Herra, kaksi leiviskää sinä minulle uskoit, katso, toiset kaksi leiviskää minä olen voittanut'.* 23. *Hänen herransa sanoi hänelle: 'Hyvä on, sinä hyvä ja uskollinen palvelija. Vähässä sinä olet ollut uskollinen, minä panen sinut paljon haltijaksi. Mene herrasi iloon.'* 24. *Sitten myös se, joka oli saanut yhden leiviskän, tuli ja sanoi: 'Herra, minä tiesin sinut kovaksi mieheksi; sinä leikkaat sieltä, mihin et ole kylvänyt, ja kokoat sieltä, missä et ole eloa viskannut.* 25. *Ja peloissani minä menin ja kätkin sinun leiviskäsi maahan; katso, tässä on omasi.'* 26. *Mutta hänen herransa vastasi ja sanoi hänelle: 'Sinä paha ja laiska palvelija! Sinä tiesit minun leikkaavan sieltä, mihin en ole kylvänyt, ja kokoavan sieltä, missä en ole viskannut.* 27. *Sinun olisi siis pitänyt jättää minun rahani rahanvaihtajille, niin minä tultuani olisin saanut omani takaisin korkoineen.* 28. *Ottakaa sentähden leiviskä häneltä pois ja antakaa sille, jolla on kymmenen leiviskää.* 29. *Sillä jokaiselle, jolla on, annetaan, ja hänellä on oleva yltäkyllin; mutta jolla ei ole, siltä otetaan pois sekin, mikä hänellä on.* 30. *Ja heittäkää tuo kelvoton palvelija ulos pimeyteen; siellä on oleva itku ja hammasten kiristys.'*